

## ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 390 КК УКРАЇНИ

У науці кримінального права об'єкт злочину відіграє важливе значення, як обов'язкова ознака будь-якого складу злочину. Питання визначення об'єкта злочину є одним з основних і спірних проблем сьогодення.

Однією з найпоширеніших точок зору часів існування радянського кримінального права було визнання об'єктом злочину суспільних відносин, на які посягає злочин, завдаючи їм певної шкоди, і які поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність [1, С. 90]. Ми вважаємо, що об'єктом злочину є саме суспільні відносини.

Щоб зрозуміти механізм заподіяння безпосередньому об'єкту шкоди, а відтак здійснювати правильну кваліфікацію, необхідно розкрити структуру об'єкта злочину, зв'язки його елементів. Адже, як зазначають дослідники, при вчиненні злочинів винна особа впливає безпосередньо не на суспільні відносини в цілому, а насамперед на їх окремі структурні елементи [2, С. 116]. Отже, тричленна структура суспільних відносин повною мірою розкриває їх сутність. Цілком справедливо відмічає В.Я. Тацій, що елементами суспільних відносин є: 1) предмет, з приводу якого існують відносини; 2) суб'єкти відносин; 3) соціальний зв'язок, як зміст суспільних відносин [3, С. 90].

Першим елементом суспільних відносин є **предмет таких відносин**. В теорії кримінального права під таким предметом розуміють те, з приводу чого чи в зв'язку з чим існують самі ці відносини [4, С. 47]. Першопричиною виникнення кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, а потім і у виді обмеження волі є порядок та умови надання короткострокових виїздів за межі установ виконання покарання, а також своєчасне їх повернення до колоній та виправних центрів (ч.ч. 2 та 3 ст. 390 КК України).

Постає питання, як потрібно кваліфікувати таке суспільно небезпечне діяння, якщо військовослужбовець строкової служби, який відбуває покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні, і якому дозволений короткостроковий виїзд (ч. 1 ст. 75 КВК України) за межі батальйону, після якого він не повертається для подальшого відбування покарання. Судова практика показує, що таке діяння кваліфікується за ст. 408 КК України (п. 6 Постанови) [5, С. 56]. Ми не згодні в даному випадку, так як така особа є військовослужбовцем, але на даний момент (час) він набуває іншого статусу, є засудженим, і не повертаючись до дисциплінарного батальйону, посягає на правосуддя, чим не виконує вирок суду. Відповідно до ч. 7 ст. 11 КВК України, в якій передбачено, що виконання кримінальних покарань здійснюють дисциплінарні батальйони. Ми вважаємо, що в такому випадку є ухилення від відбування покарання. Також, відбуваючи покарання у дисциплінарному батальйоні, час перебування таких засуджених до строку військової служби не зараховується (п. 62 Указу) [6].

Отже, не повертаючись з короточасного виїзду до дисциплінарного батальйону, військовослужбовець строкової служби посягає на суспільні відносини проти правосуддя, а предметом таких суспільних відносин є порядок надання та здійснення короткострокових виїздів за межі дисциплінарного батальйону.

Наступним елементом суспільних відносин є **суб'єкти таких відносин**. Відповідно до диспозиції ч.ч. 1, 2 та 3 ст. 390 КК України, суб'єктами таких відносин є: 1) засуджений, який відбуває покарання у виді обмеження та позбавлення волі; 2) держава, в особі представників адміністрації виправних чи виховних колоній та виправних центрів, які забезпечують порядок і умови виконання та відбування покарання у виді позбавлення та обмеження волі.

Наступним елементом суспільних відносин досліджуваного злочину є **соціальний зв'язок**. Такий зв'язок є ніби-то дзеркалом внутрішньої структури суспільних відносин, у ньому виявляються його сутність і соціальні властивості [3, С. 93]. Для з'ясування сутності такого зв'язку необхідно встановити зміст поведінки суб'єктів суспільних відносин. Отже, під таким зв'язком, з одного боку, розуміють права та обов'язки засудженого, що відбуває покарання у виді позбавлення та обмеження волі, а, з іншого боку, –

права та обов'язки представників адміністрації УВП, де відбуває покарання засуджений.

Як відмічав В.Я. Тацій, при розгляді будь-якого об'єкта злочину поряд із предметом суспільних відносин і предметом злочину в науці кримінального права виділяють і таке поняття як предмет злочинного впливу [3, С. 97]. Отже, предметом злочинного впливу суспільних відносин, злочину, передбаченого ст. 390 КК України, є соціальний зв'язок таких відносин, який є першопричиною порушення таких відносин, і головне, що цей зв'язок порушується таким суб'єктом суспільних відносин, як засудженим, що відбуває покарання у виді обмеження або позбавлення волі.

Отже, дослідивши об'єкт злочину, передбаченого ст. 390 КК України, можна відмітити, що *родовим об'єктом* такої групи злочинів є правосуддя. *Видовим об'єктом* є нормальна діяльність органів та установ виправної системи (ст.ст. 389-395 КК України).

Відносно *безпосереднього об'єкта* злочину, передбаченого ст. 390 КК України, необхідно відмітити те, що об'єктом злочину, передбаченого ч. 3 ст. 390 КК України, є порядок та умови виконання та відбування покарання (режим) в колоніях, а саме в частині порядку надання та здійснення короткострокових виїздів засудженими особами за межі місць позбавлення волі. Відносно безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ч. 2 ст. 390 КК України, він є аналогічним об'єкту злочину, передбаченого ч. 3 ст. 390 КК України, але відмінністю є те, що інший вид покарання (обмеження волі). Тому, такі суспільні відносини, що охороняються ч.ч. 2 та 3 ст. 390 КК України є подібними, і як ми раніше відмічали, є першопричиною виникнення кримінальної відповідальності за такі діяння (ст. 183<sup>1</sup> КК України – 1960 року).

Щодо безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ч. 1 ст. 390 КК України, то ним є порядок та умови виконання і відбування покарання у виді обмеження волі, а саме в частині дотримання встановлених правил громадського порядку та правил проживання для засуджених осіб, що відбувають покарання у виді обмеження волі.

Тому, було б доцільніше самовільне залишення місця обмеження волі, злісне ухилення від робіт, систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання, що передбачені ч. 1 ст. 390 КК України, виділити в окрему статтю КК

України, а саме в ст. 390-1 КК України. А в ст. 390 КК України передбачити окремими частинами кримінальну відповідальність лише за неповернення до місця відбування покарання, засудженою особою, які надано короткостроковий виїзд за межі місця обмеження та позбавлення волі.

Також, існує необхідність в тому, щоб окремою частиною в ст. 390 КК України передбачити кримінальну відповідальність за неповернення з короткострокового виїзду засудженої особи до дисциплінарного батальйону військовослужбовцем строкової служби.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальне право України. Загальна частина. За ред. М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – Х. – К.: Юрінком Інтер – Право, 2002. С. 89.
2. Курс советского уголовного права в 6 т. – Т. 2 / Под. ред. А.А. Пионтковского. – М.: Наука, 1970. – С. 116.
3. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. Професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001. – 416 с.
4. Глистин В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1979. С.47
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні» № 15 від 28.12.1996 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: 1973-2005 рр. – Х.: «Одіссей», 2006. – 528 с. С. 56.
6. Указ Президента України «Про Положення про дисциплінарний батальйон у Збройних Силах України» від 5 квітня 1994 року № 139/94